

ROZDZIAŁ 22

BEZROBOTNI DŁUGOTRWALE – PROBLEM XXI WIEKU

1. Wprowadzenie

Transformacji systemu gospodarczego Polski od początku towarzyszy zjawisko bezrobocia. Jedną z głównych cech polskiego bezrobocia jest znaczny odsetek długotrwale bezrobotnych. Skutki, jakie ono wywołuje można rozpatrywać w wielu aspektach, m.in. społecznym, ekonomicznym, politycznym, psychologicznym. Bezrobocie długotrwale w odróżnieniu od bezrobocia frykcyjnego wywołuje wyłącznie negatywne konsekwencje – społeczne, ekonomiczne, moralne i psychiczne. Pojawia się zagrożenie patologią społeczną. Ponadto osoby długo pozostające bez pracy w wielu przypadkach stają się klientami opieki społecznej.

Bezrobocie długotrwale to aktualnie najważniejsza kwestia społeczna większości krajów Unii Europejskiej. W 2003 roku długotrwale bezrobotni w Unii Europejskiej (UE 25) stanowili 44,9% ogółu bezrobotnych. Przy czym najwyższy udział długotrwale bezrobotnych zanotowano we Włoszech 58,1% a najniższy w Danii – 20,4%. Dla porównania w Stanach Zjednoczonych udział długotrwale bezrobotnych wynosił w 2002 roku 8% ogółu bezrobotnych a w Japonii 31%¹.

Problem pozostawania bez pracy dłużej niż 12 miesięcy w rozszerzonej Unii Europejskiej dotyczy 8,5 mln osób bezrobotnych².

W artykule przeprowadzono analizę struktury długotrwale bezrobotnych w Polsce i w Unii Europejskiej oraz zidentyfikowano sposoby ograniczania bezrobocia w tej grupie bezrobotnych. Aktywizacja osób długotrwale bezrobotnych wydaje się szczególnie trudna, gdyż dla większości z nich bezrobocie stało się sposobem życia.

2. Bezrobocie długotrwale

W literaturze bezrobocie długotrwale występuje wtedy, gdy osoba bezrobotna poszukuje pracy 12 miesięcy lub dłużej. Jednak, jak słusznie zauważa M. Kabaj, definicja ta nie wyczerpuje bezrobocia długotrwałego. Bezrobotny długotrwale może pozostawać bez pracy w formie ciągłej przez 12 miesięcy i dłużej albo też może pozostawać bez pracy w formie wielokrotnego bezrobocia, które w okresie kilku lat trwa łącznie dłużej niż 12 miesięcy³.

Wyróżnia się również podział na bezrobocie długookresowe i długotrwale⁴:

- Bezrobocie długookresowe jest rozróżniane ze względu na czas pozostawania bez pracy. Dotyczy osób pozostających bez pracy od 6 do 12 miesięcy. W rezultacie może przekształcić się w bezrobocie długotrwale. Im dłużej bezrobotny pozostaje bez pracy tym mniejsze szanse na ponowne znalezienie pracy. Rosnące wymagania pracodawców, zmiany organizacji pracy, konieczność uzupełniania kwalifikacji czy też zmiany zawodu

¹ D. Miles, A. Scott: *Macroeconomics. Understanding the Wealth of Nations*. Wiley, London 2005, s. 149.

² Franco, S. Jouhette: *European Labour Force Survey Principal Results 2003*. *Statistics in Focus* 2004, nr 14 s. 2.

³ M. Kabaj (red.): *Badanie bezrobocia długotrwałego*. IPiSS, Warszawa 2001, s. 9.

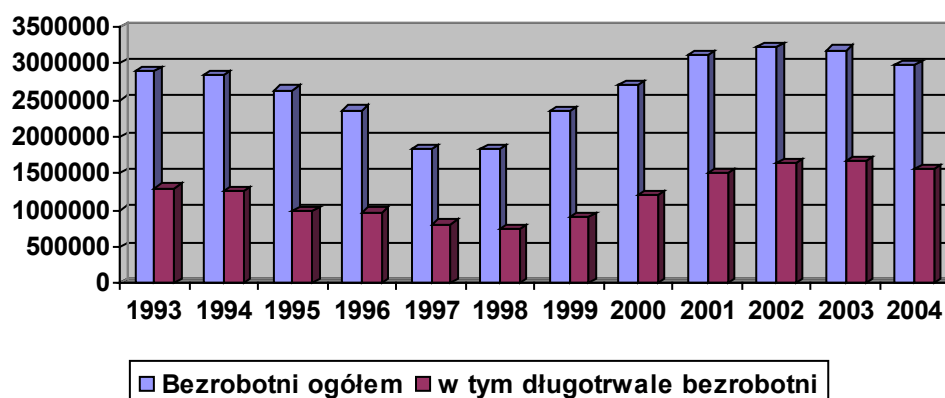
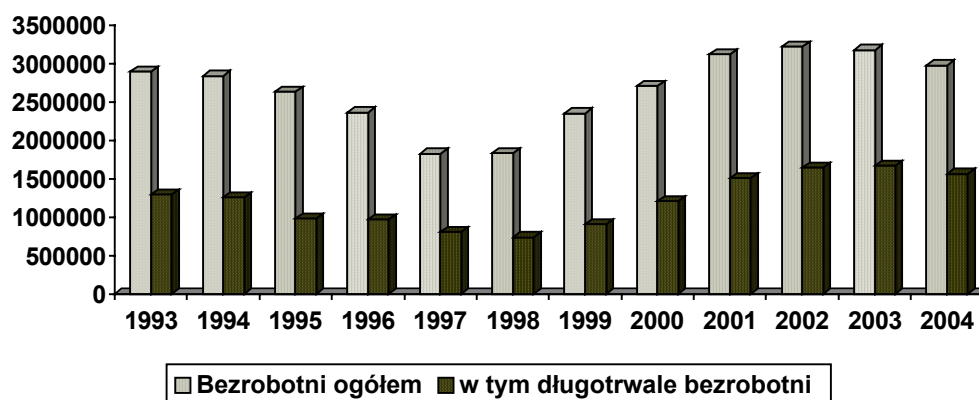
⁴ *Leksykon Rynku Pracy*. KUP, Warszawa 1997, s. 52-53.

w ogóle nie są czynnikami sprzyjającymi skracaniu czasu pozostawania bez pracy.

- Bezrobocie długotrwałe trwa dłużej niż 12 miesięcy, często zwane jest bezrobociem chronicznym. Spowodowane jest podobnymi przyczynami, co bezrobocie długookresowe. Wywołuje pauperyzację jednostki lub całej rodziny, często izolację społeczną, a także wpływa na zmiany w psychice bezrobotnych. Przyczynia się do zagrożenia patologią społeczną, zmniejszenia szans na znalezienie nowej pracy i tym samym ogranicza możliwości jednostki oraz jej rodziny w zakresie wydostania się z ich materialnego i społecznego położenia. Długotrwałe bezrobotni często stają się klientami opieki społecznej, co dla wielu jest jeszcze jednym szczeblem degradacji materialnej i społecznej.

3. Długotrwałe bezrobotni według wieku, poziomu wykształcenia i zawodów

W Polsce w latach 1993-2004 liczba długotrwałe bezrobotnych zmieniała się wraz ze zmianami ogólnego poziomu bezrobocia rejestrowanego (wykres 1). W 1993 roku w urzędach pracy zarejestrowane były 1 294,7 tys. osoby pozostające bez pracy powyżej 12 miesięcy, co stanowiło 45,2% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych. Natomiast w roku 2004 liczba zarejestrowanych bezrobotnych długotrwałe wynosiła 1 565,3 tys. osób, co stanowiło 52,2 % ogółu zarejestrowanych bezrobotnych.

Wykres 1. Zarejestrowani bezrobotni oraz długotrwałe bezrobotni w Polsce w latach 1993-2004

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wśród osób długotrwałe bezrobotnych przeważają kobiety. Ich udział w ogólnej

liczbie bezrobotnych w 2004 roku wynosił 61,1%. Świadczy to o tym, że kobietom o wiele trudniej jest znaleźć pracę, gdyż pracodawcy chętniej zatrudniają mężczyzn niż kobiety. Mimo obowiązujących przepisów prawnych dotyczących przestrzegania zasady „równości zatrudnienia” zgodnie z podpisaną przez Polskę Konwencją nr 111 Międzynarodowej Organizacji Pracy dotyczącą dyskryminacji w zakresie zatrudnienia i wykonywania zawodów⁵.

Tabela 1
Osoby długotrwale bezrobotne według wieku i poziomu wykształcenia w Polsce
w latach 1994 i 2003

Wyszczególnienie	1994		2003	
	w tys.	W %	w tys.	w %
Długotrwale bezrobotni ogółem	1255,2	100,0	1666,9	100,0
Z tego w wieku				
15-24	367,5	29,3	315,7	18,9
25-34	365,2	29,1	457,9	27,5
35-44	337,4	26,9	407,7	24,5
45-54	150,2	12,0	419,1	25,1
55-59	28,3	2,2	56,4	3,4
60-64	6,6	0,5	9,9	0,6
Z tego z wykształceniem				
Wyższym	18,3	1,5	40,6	2,4
Policealnym i średnim zawodowym	244,2	19,4	310,4	18,6
Średnim ogólnokształcącym	83,1	6,6	93,1	5,6
Zasadniczym zawodowym	479,8	38,2	598,8	35,9
Gimnazjalnym i poniżej	429,8	34,2	623,9	37,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Bezrobotni pozostający bez pracy powyżej 12 miesięcy. MGPIPS, Warszawa 2004, s. 60-61.

Z danych przedstawionych w tabeli 1 wynika, że w latach 1994-2003 liczba bezrobotnych pozostających bez pracy powyżej 12 miesięcy zwiększyła się z 1255,2 tys. osób do 1666,9 tys. osób, tj. o 32,8%. Podczas gdy liczba bezrobotnych ogółem wzrosła w analogicznym okresie o 11,9%.

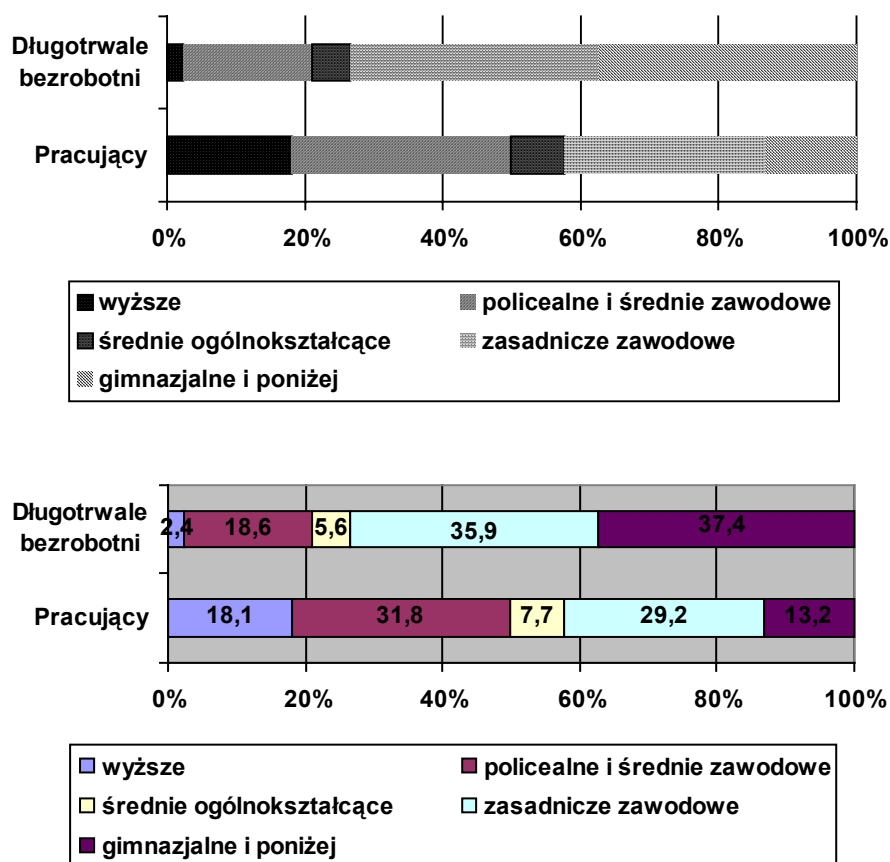
W badanym okresie nastąpiły dość istotne przemiany strukturalne w zbiorowości długotrwale bezrobotnych w przekroju wiekowym. Wśród długotrwale bezrobotnych największą grupę, zarówno w roku 1994 jak i 2003, stanowili bezrobotni w wieku 25-34 lata (odpowiednio 29,1% i 27,5% ogółu bezrobotnych długotrwale). Zdecydowanie poprawiła się jednak sytuacja osób w wieku 15-24 lata. W 1994 roku udział tej kategorii bezrobotnych wynosił 29,3% ogółu długotrwale bezrobotnych, a w roku 2003 zmniejszył się do 18,9%.

W strukturze długotrwale bezrobotnych według poziomu wykształcenia nie nastąpiły znaczące zmiany. Nadal ponad 70% bezrobotnych długotrwale posiada wykształcenie zasadnicze zawodowe i niższe.

Analiza danych statystycznych wskazuje, że bardziej narażone na długotrwale pozostawanie bez pracy są osoby starsze oraz posiadające niższe kwalifikacje. W końcu 2003 roku najwyższy odsetek długotrwale bezrobotnych wystąpił wśród osób w wieku powyżej 60 lat – 74,4%, podczas gdy w grupie 18-24 lata bez pracy powyżej 12 miesięcy pozostawało 38,3% bezrobotnych w tym wieku. W tym samym czasie 60,7% bezrobotnych z

⁵ Dz.U. z 1961 r. Nr 42 poz. 218.

wykształceniem gimnazjalnym i poniżej było długotrwale bezrobotnymi. Wraz z podnoszeniem się poziomu wykształcenia odsetek ten zmniejszał się, a wśród osób legitymujących się wykształceniem wyższym wyniósł 29,0%⁶.

Wykres 2. Pracujący i długotrwale bezrobotni według poziomu wykształcenia w Polsce w 2003 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Średni poziom wykształcenia długotrwale bezrobotnych był niższy niż pracujących. Jednak wśród długotrwale bezrobotnych ponad 62% legitymowało się wykształceniem wyższym, policealnym, średnim zawodowym, ogólnym i zasadniczym zawodowym (wykres 2). Nie jest, więc prawdziwe twierdzenie, że większość bezrobotnych długotrwale nie ma żadnego przygotowania zawodowego. Oczywiście poziom ich przygotowania zawodowego i wykształcenia jest niższy niż pracujących. Odsetek osób o wykształceniu gimnazjalnym i niższym wynosił 37,4% i był ponad dwukrotnie wyższy niż wśród pracujących. Jednak osoby długotrwale bezrobotne posiadają zawód, a przywrócenie ich do aktywności zawodowej wymaga specjalnych programów szkoleń i przekwalifikowania, a przede wszystkim odpowiedniej liczby nowych miejsc pracy.

Rozkład poziomu długotrwałego bezrobocia według grup zawodowych jest zbliżony do rozkładu poziomu bezrobocia ogółem. W 2003 roku najkorzystniejszą sytuację na rynku pracy mieli bezrobotni mieszczący się w grupie zawodowej „parlamentarzyści, wyżsi urzędnicy i kierownicy”. W tej grupie zarejestrowanych było 10 455 bezrobotnych, w tym 4860 osób pozostawało bez pracy powyżej 12 miesięcy tj. 46,5% bezrobotnych poprzednio pracujących w tej grupie zawodowej i 0,4% ogółu osób poprzednio pracujących długotrwale

⁶ Bezrobotni pozostający bez pracy powyżej 12 miesięcy. MGPIPS, Warszawa 2004, s. 13.

bezrobotnych⁷.

Największe trudności ze znalezieniem pracy mają przede wszystkim osoby o niskich kwalifikacjach. Wśród osób długotrwale bezrobotnych najliczniej reprezentowana była grupa „robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy”. Stanowili oni 32,1% ogółu długotrwale bezrobotnych poprzednio pracujących.

4. Długotrwale bezrobotni w Unii Europejskiej

W Unii Europejskiej w 2003 roku było 8,5 mln osób pozostających bez pracy powyżej 12 miesięcy. Większą część populacji bezrobotnych długotrwale stanowili mężczyźni (50,5% ogółu długotrwale bezrobotnych).

Bezrobocie długotrwale to najważniejsza kwestia społeczna w większości państw Unii Europejskiej. Przy ocenie sytuacji na rynku pracy należy posługiwać się trzema miarami⁸:

1. stopą bezrobocia ogółem, czyli procentowym udziałem liczby bezrobotnych w liczbie ludności czynnej zawodowo;
2. stopą bezrobocia długotrwałego, czyli procentowym udziałem liczby długotrwale bezrobotnych w liczbie ludności czynnej zawodowo;
3. procentowym udziałem bezrobocia długotrwałego w bezrobociu ogółem.

Analiza tych trzech miar charakteryzujących rynek pracy jest niezbędna, gdyż żadna z nich potraktowana oddzielnie nie określa w pełni sytuacji na rynku pracy. W niektórych krajach istnieje związek między stopą bezrobocia ogółem a stopą bezrobocia długotrwałego.

Tabela 2

Miary charakteryzujące rynek pracy w krajach Unii Europejskiej w 2003 roku (w%)

Wyszczególnienie	Stopa bezrobocia ogółem*	Stopa bezrobocia długotrwałego	% bezrobotnych długotrwale w bezrobociu ogółem
Unia Europejska (25)	8,9	4,1	44,9
Unia Europejska (15)	8,0	3,3	41,6
Belgia	8,0	3,7	45,4
Czechy	8,3	3,8	48,8
Dania	5,0	1,1	20,4
Niemcy	9,5	4,8	50,0
Estonia	8,2	4,6	45,9
Grecja	10,2	5,1	55,0
Hiszpania	10,4	3,9	34,1
Francja	9,7	3,5	39,5
Irlandia	4,3	1,5	32,3
Włochy	8,0	5,0	58,1
Cypr	5,5	1,0	23,9
Łotwa	9,6	4,4	41,4
Litwa	9,3	6,0	48,0
Luksemburg	4,4	0,9	24,9
Węgry	6,2	2,4	41,1

⁷ Tamże s. 44-45.

⁸ M. Kabaj: Badanie bezrobocia..., wyd. cyt. S. 10-11.

Malta	7,0	3,1	41,5
Holandia	4,8	1,0	27,7
Austria	4,5	1,3	30,6
Polska	18,3	11,0	55,9
Portugalia	6,9	2,2	35,0
Słowenia	5,8	3,5	52,8
Słowacja	16,8	11,4	65,2
Finlandia	8,8	2,3	25,2
Szwecja	6,4	1,0	17,7
Wielka Brytania	4,6	1,1	21,6

* zharmonizowana stopa bezrobocia w % - ogółem stan na 31 XII 2004⁹

Źródło: Franco, S. Jouhette: European Labour Force Survey Principal Results 2003. Statistics in Focus 2004 nr 14 s. 9.

Udział bezrobocia długotrwałego w sześciu krajach osiągnął lub przekroczył 50% bezrobocia ogółem (Słowacja 65,2%, Włochy 58,1%, Polska 55,9%, Grecja 55,0%, Słowenia 52,8% i Niemcy 50,0%). Średni udział w krajach Unii Europejskiej wyniósł 44,9%, czyli prawie połowa ogólnej liczby bezrobotnych poszukiwała pracy 12 miesięcy lub dłużej. Jednak stopa bezrobocia długotrwałego nie zawsze i nie we wszystkich krajach wykazuje pozytywną korelację z ogólną stopą bezrobocia. Gdy porównamy sytuację krajów, które mają zbliżoną ogólną stopę bezrobocia: Hiszpania (10,4%), Grecja (10,2%), Francja (9,7%), Łotwa (9,6%), Niemcy (9,5%) i Litwa (9,3%) to okazuje się, że w krajach tych stopa bezrobocia długotrwałego różniła się znacznie. Najniższa wystąpiła we Francji (3,5%) a najwyższa na Litwie (6,0%). W krajach tych ogólna stopa bezrobocia różniła się o 1,1% a stopa bezrobocia długotrwałego o 2,5%.

5. Przeciwdziałanie i zwalczanie długotrwałego bezrobocia

Przywrócenie do życia zawodowego osób pozostających bez pracy dłużej niż 12 miesięcy jest zadaniem ogromnie trudnym. W celu pomocy osobom bezrobotnym, w tym także długotrwanie bezrobotnym realizowane są tzw. aktywne programy przeciwdziałania bezrobociu. Wśród nich najważniejsze to: szkolenia, prace interwencyjne, roboty publiczne, subsydiowanie zatrudnienia i programy specjalne.

W 1994 roku prace interwencyjne i roboty publiczne podjęło 175,8 tys. długotrwanie bezrobotnych, tj. 14% ogółu długotrwanie bezrobotnych. W roku 2003 tą formą aktywizacji zawodowej objęto już tylko 78,4 tys. długotrwanie bezrobotnych, co stanowiło 4,7% ogółu bezrobotnych pozostających bez pracy powyżej 12 miesięcy (dane przedstawia tabela 3).

Tabela 3

Długotrwanie bezrobotni zatrudnieni w ramach prac interwencyjnych i robót publicznych w Polsce w latach 1994-2003

Wyszczególnienie	Długotrwanie bezrobotni			
	ogółem	w tym zatrudnieni w ramach		
		prac interwencyjnych	robót publicznych	długotrwanie bezrobotni w % do ogółem aktywizowanych

⁹ Zharmonizowana stopa bezrobocia – obliczana jest jako procentowy udział bezrobotnych w liczbie ludności aktywnej zawodowo (tj. sumy pracujących i bezrobotnych).

1994	1255222	108448	67375	57,4
1995	982174	95069	60747	52,4
1996	968653	57358	40079	40,8
1997	808236	53951	45258	31,4
1998	739625	43440	29688	29,6
1999	908321	31144	16674	24,6
2000	1207192	29339	15046	29,6
2001	1506062	11716	8070	29,0
2002	1645876	16238	9666	30,5
2003	1666871	38882	39533	36,5

Źródło: Bezrobotni pozostający bez pracy powyżej 12 miesięcy. MGPIPS, Warszawa 2004, s. 50.

Odsetek długotrwale bezrobotnych zatrudnionych przy pracach interwencyjnych i robotach publicznych w liczbie osób ogółem objętych tymi formami zmniejszył się z 57,4% w 1994 roku do 24,6% w roku 1999. W 2000 roku udział pozostających bez pracy powyżej 12 miesięcy w ogólnej liczbie aktywizowanych zwiększył się do 29,6%, ale już w następnym roku wystąpił spadek o 0,6 punktu procentowego. Ponowny wzrost do 30,5% długotrwale bezrobotnych zatrudnionych przy pracach interwencyjnych i robotach publicznych w liczbie ogółem aktywizowanych w ramach omawianych form nastąpił w 2002 roku. W 2003 roku długotrwale bezrobotni zatrudnieni w ramach prac interwencyjnych i robót publicznych stanowili 36,5% zaktywizowanych w ten sposób bezrobotnych.

Liczba długotrwale bezrobotnych korzystających z usług poradnictwa zawodowego zmniejszała się z roku na rok. W 2003 roku ta niekorzystna tendencja została przełamana, tzn. z usług poradnictwa skorzystało 67,2 tys. osób długotrwale bezrobotnych, tj. 4,0% ogółu pozostających bez pracy powyżej 12 miesięcy¹⁰.

6. Działania powiatowych urzędów pracy a długotrwale bezrobotni - wyniki z badania ankietowego

Na zlecenie Ministerstwa Gospodarki i Pracy zespół CASE przeprowadził internetowe badanie ankietowe wśród powiatowych urzędów pracy (PUP). Celem badania było pogłębienie wiedzy na temat tego, jak PUP radzą sobie z nowym obszarem aktywności, jakim są działania podejmowane w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich (SPO RZL). Generalnym celem tego Programu jest budowa otwartego, opartego na wiedzy społeczeństwa poprzez zapewnienie warunków do rozwoju zasobów ludzkich w drodze kształcenia, szkolenia i pracy. PUP uczestniczą w realizacji Priorytetu I: Aktywna polityka rynku pracy oraz integracja zawodowa i społeczna, w ramach działań¹¹:

1.2. Perspektywy dla młodzieży,

1.3. Przeciwdziałanie i zwalczanie długotrwałego bezrobocia.

Ankieta została przeprowadzona drogą internetową na przełomie listopada i grudnia 2004 roku. W ankiecie wzięło udział 282 PUP, ale prace badawczo - analityczne zostały oparte na poprawnie wypełnionych ankietach z 207 PUP¹².

Z przeprowadzonego badania ankietowego wynika, że jeżeli chodzi o kwalifikowanie

¹⁰ B. Chromińska: Bezrobotni pozostający bez pracy powyżej 12 miesięcy według stanu w końcu 2003 roku. Rynek Pracy 2004, nr 5-6 s. 124,

¹¹ Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Zasobów Ludzkich 2004-2006. MGPIPS, Bruksela-Warszawa 2004, s. 6.

¹² Raport z badania Ankietowego dotyczącego realizacji projektów w ramach Działania 1.2 i 1.3 Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich. CASE; MGIP, Warszawa 2004, s. 4-5.

bezrobotnych do poszczególnych form wsparcia, to w praktyce urzędów, największą wagę przykładały one do objęcia programami wsparcia bezrobotnych do 25 roku życia (33,48%) i tylko nieznacznie mniejszą wagę do aktywizowania długotrwale bezrobotnych (30,98%). Dane przedstawia tabela 4.

W przypadku bezrobotnych do 25 roku życia wyraźnie preferowane były staże i korzystanie z doradztwa zawodowego. Natomiast długotrwale bezrobotni byli aktywizowani poprzez kwalifikowanie ich do następujących instrumentów:

- subsydiowanie zatrudnienia dla odnowienia aktywności na rynku pracy – ponownego wciągnięcia w rytm zatrudnienia;
- doradztwo zawodowe w celu zdiagnozowania przyczyn niepowodzeń na rynku pracy i pomocy w znalezieniu wyjścia z trudnej sytuacji;
- szkolenia w celu odnowienia i podwyższenia kwalifikacji dla zwiększenia szans na rynku pracy;
- przyznawanie jednorazowych środków na podjęcie działalności gospodarczej.

Tabela 4

Rangi przypisywane przez PUP kategoriom charakteryzującym zbiorowość bezrobotnych z grup ryzyka w kwalifikowaniu ich do poszczególnych instrumentów rynku pracy

Wyszczególnienie	Bezrobotni do 25 roku życia	Bezrobotni długotrwale	Bezrobotni powyżej 50 roku życia	Bezrobotni bez kwalifikacji zawodowych
Subsydiowanie zatrudnienia	5,29	6,80	5,50	4,90
Przyznawanie jednorazowych środków na podjęcie działalności gospodarczej	3,85	4,04	2,62	1,67
Doradztwo zawodowe	6,92	6,71	5,06	6,17
Szkolenia	6,33	6,61	4,05	6,44
Przygotowanie zawodowe w miejscu pracy	3,11	4,88	2,95	5,17
Staże	7,98	1,95	0,46	2,70
Wartość sumaryczna	33,48	30,98	20,65	27,05

Źródło: Raport z badania Ankiety dotyczące realizacji projektów w ramach Działania 1.2 i 1.3 Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich. CASE; MGIP Warszawa 2004, s. 9.

Wydaje się, że doradztwo zawodowe, szkolenia i subsydiowanie zatrudnienia słusznie są preferowane przez PUP w ograniczaniu bezrobocia długotrwałego. Wątpliwości może jednak budzić uznawanie przez PUP długotrwale bezrobotnych za najlepszych kandydatów na małych przedsiębiorców (na co wskazywałaby najwyższa ze wszystkich waga przyznana w kategorii przyznawania środków na podjęcie działalności gospodarczej właśnie długotrwale bezrobotnym).

Urzędy pracy deklarują wykorzystywanie doradztwa zawodowego jako istotnego elementu przy kwalifikowaniu uczestników szkoleń. Interesującym zagadnieniem jest kwestia jak chętnie z tej formy wsparcia korzystają, w opinii PUP, sami bezrobotni. Badanie zostało przeprowadzone w drodze wskazania, która z danej pary kategorii bezrobotnych chętniej korzysta z pomocy doradcy. Otrzymane wyniki przedstawia tabela 5.

Tabela 5

Korzystanie przez bezrobotnych z pomocy doradcy zawodowego (w%)*

Kategoria bezrobotnych	w %	Kategoria bezrobotnych	w %
Osoby niepełnosprawne	9,7	Osoby pełnosprawne	50,2
Osoby powyżej 25 roku życia	18,8	Osoby do 25 roku życia	45,9
Mężczyźni	4,8	Kobiety	56,5
Osoby krótkotrwale bezrobotne	42,0	Osoby długotrwale bezrobotne	16,4
Osoby z terenów wiejskich	16,9	Osoby z terenów miejskich	36,2
Osoby ze stażem zawodowym	22,2	Osoby bez stażu	18,8

* procenty nie sumują się do 100%, gdyż PUP mogły uznać, iż przedstawiony wybór nie ma znaczenia

Źródło: Raport z badania Ankietowego dotyczącego realizacji projektów w ramach Działania 1.2 i 1.3 Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich. CASE; MGIP, Warszawa 2004, s. 19.

Jak widać z przedstawionych wyników szczególnie niska gotowość do korzystania z pomocy doradców wykazują:

- niepełnosprawni,
- długotrwale bezrobotni,
- osoby z terenów wiejskich.

Okazuje się, że trudnymi (niechętnymi) klientami doradców zawodowych są też mężczyźni.

Z badań tych wynika, że przy rozpatrywaniu kwalifikowania do wszystkich form wsparcia należałoby maksymalnie szeroko stosować dla tych kategorii bezrobotnych obowiązkowe rozmowy z doradcą, gdyż te osoby same raczej o to nie poproszą. Tu jednak należy wspomnieć o słabości systemu doradztwa zawodowego w PUP w Polsce. Według danych przedstawionych w SPO RZL, w PUP w 2002 roku było zatrudnionych 482 doradców, co daje 1 doradcę na 6674 bezrobotnych.

7. Zakończenie

Żyjemy w czasach, w których zmiany w gospodarce światowej zachodzą szybciej niż kiedykolwiek wcześniej. Zmiany te mogą przynieść wiele korzyści na rynku pracy, ale też mogą być powodem licznych problemów. Oprócz trendów demograficznych i społecznych, dwoma głównymi siłami gwałtownie zmieniającymi rynek pracy są konkurencja globalna oraz technologia informatyczna. Technologia, a szczególnie informatyka i łączność jest równie potężnym motorem zmian.

Jednym z wyraźnych trendów ostatnich lat jest spadek zatrudnienia w przemyśle wytwórczym w krajach rozwiniętych wynikający z takich czynników jak:

- konkurencja międzynarodowa,
- wzrost wydajności,
- przenoszenie produkcji do krajów o niższych kosztach.

Postęp technologiczny zmienił metody pracy w wielu przemysłach, powodując redukcje zatrudnienia. Procesy zachodzące na rynku pracy na skutek nowoczesnych technologii opisał J. Rifkin. Wydaje się, że globalnie i długofalowo zatrudnienie w gospodarce musi spadać, z uwagi na szybko rosnącą wydajność pracy związaną z postępem technologicznym. Najprostsze prace są zastępowane przez maszyny, komputery, automaty. W niektórych nowoczesnych gospodarkach, jak na przykład amerykańskiej czy brytyjskiej, nastąpił duży kompensujący przyrost miejsc pracy w usługach, zwiększając poziom zatrudnienia do rekordowych rozmiarów. Przechodzenie z pracy w przemyśle do pracy w usługach nie jest w żadnym razie proste. Zwolnieni górnicy czy hutnicy nie przenoszą się

łatwo do gorzej płatnej pracy w usługach. Wolą raczej przechodzić na wcześniejsze emerytury. Według Rifkina, sektor usług przez ponad 40 lat wchłaniał bezrobotnych tracących pracę w przemyśle. Dlatego też, większość ekonomistów była przekonana, że ten trend się utrzyma. Jednak w miarę coraz większej inwazji na sektor usług, nowych technologii informatycznych, które podnoszą produktywność i pozbawiają ludzi zatrudnienia, ich nadzieje słabną¹³. Nowo powstającą gospodarkę najczęściej określa się jako gospodarkę opartą na wiedzy. To właśnie wiedza, według Banku Światowego, decyduje o rozwoju. W nowej gospodarce, kluczowe znaczenie ma zdobywanie przez ludność wysokiego poziomu umiejętności oraz wiedzy. Wszystko to świadczy o tym, że w gospodarce opartej na wiedzy, popyt na nisko wykwalifikowanych pracowników sfery produkcji będzie najprawdopodobniej spadał.

Wysokie bezrobocie dotyka szczególnie grupy zagrożonych, takich jak osoby młode, osoby starsze, mniej wykwalifikowane, niepełnosprawne. Ponadto, szanse na powrót do zatrudnienia maleją wraz z długością czasu pozostawania bez pracy. W rezultacie, wysokie bezrobocie tworzy dużą grupę osób długotrwale bezrobotnych, których szanse na powrót do zatrudnienia są niewielkie. Wydaje się, że bez konkretnych działań i pomocy państwa ograniczenie bezrobocia długotrwałego będzie niemożliwe.

SPIS LITERATURY:

1. Miles D., Scott A.: *Macroeconomics. Understanding the Wealth of Nations*. London: Wiley 2005.
2. Franco, S. Jouhette: *European Labour Force Survey Principial Results 2003*. *Statistics in Focus* 2004 Nr 14.
3. Kabaj M. (red.): *Badanie bezrobocia długotrwałego*. Warszawa: IPiSS 2001.
4. *Leksykon Rynku Pracy*. Warszawa: KUP 1997 s. 52-53.
5. Dz.U. z 1961 r. Nr 42 poz. 218.
6. *Bezrobotni pozostający bez pracy powyżej 12 miesięcy*. Warszawa: MGPIPS 2004 s. 13.
7. Chromińska B.: *Bezrobotni pozostający bez pracy powyżej 12 miesięcy według stanu w końcu 2003 roku*. „Rynek Pracy” 2004, Nr 5-6.
8. *Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Zasobów Ludzkich 2004-2006*. Bruksela-Warszawa: MGPIPS styczeń 2004.
9. *Raport z badania Ankietowego dotyczącego realizacji projektów w ramach Działania 1.2 i 1.3 Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich*. Warszawa: CASE; MGIP grudzień 2004.
10. Rifkin J.: *Koniec pracy. Schyłek siły roboczej na świecie i początek ery postrynkowej*. Wrocław: Wydawnictwo Dolnośląskie 2003.

¹³ J. Rifkin: *Koniec pracy. Schyłek siły roboczej na świecie i początek ery postrynkowej*. Wydawnictwo Dolnośląskie, Wrocław 2003, s. 184.